

Asia: VN/1088/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (lukio- ja ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksut EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille ja ammatillisen koulutuksen tilauskoulutus)

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnon keskeinen sisältö

Suomen opinto-ohjaajat ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Tilauskoulutukset, lukuvuosimaksut, rahoituslain muutokset ja Bolognan prosessin periaatteet ovat merkittäviä kokonaisuuksia, jotka vaikuttavat opiskelijan opintopolkuun, ohjauksen sisältöihin sekä koulutuksen saavutettavuuteen ja kansainvälisyyteen. Näihin liittyvät ratkaisut muovaavat opiskelijan mahdollisuuksia edetä koulutus- ja työuralla sekä kiinnittyä yhteiskuntaan.

Bolognan prosessin tavoitteet – tutkintojen vertailtavuus, siirtymisen sujuvuus ja osaamisen tunnustaminen – koskevat myös toista astetta, erityisesti kansainvälisen liikkuvuuden ja jatko-opintojen näkökulmasta. Kun tutkintojen rakenteet ovat yhteismitallisia eurooppalaisten järjestelmien kanssa, helpottuvat opiskelijoiden siirtymät korkeakouluihin sekä työllistyminen kansainvälisesti. Onkin tärkeää pitää huolta siitä, että nyt tehtävät uudistukset ovat Bolognan prosessin periaatteiden mukaisia ja edistävät opiskelijoiden työllistymistä ja mahdollisesti myös jatko-opintoihin pyrkimistä ja pääsyä.

Opinto-ohjauksella on keskeinen rooli opiskelijälähtöisen koulutuspolun rakentumisessa. Tämän vuoksi kaikki uudistukset tulee arvioida myös sen perusteella, miten ne tukevat ohjauksen toimintaedellytyksiä ja opiskelijan mahdollisuuksia saada yksilöllistä, oikea-aikaista ja kulttuurisesti sensitiivistä ohjausta.

Kaikille toisella asteella opiskeleville kansainvälisille opiskelijoille tulee tarjota suomen tai ruotsin kielen alkeet koulutuksen kielestä riippumatta. Kielellinen osaaminen on avain työelämään, jatko-opintoihin ja kotoutumiseen. Opinto-ohjauksen näkökulmasta kielenopetuksen sisällyttäminen koulutukseen jo alkuvaiheessa tukee opiskelijan kokonaisvaltaista kiinnittymistä yhteiskuntaan. Se antaa paremmat valmiudet jäädä Suomeen työskentelemään tai jatkamaan opintoja suomen- tai ruotsinkielisissä oppilaitoksissa.

Kielenopetus ei saa jäädä irralliseksi, vaan sen tulee liittyä opiskelijan omaan alaan ja arkeen. Ohjauksen avulla tuetaan opiskelijaa ymmärtämään, miksi kielitaito on merkittävä osa tulevaisuuden rakentamista Suomessa. Suomen opinto-ohjaajat ry muistuttaa, että esim. englanninkielisessä lukiokoulutuksessa on vaatimuksena suomen tai ruotsin kielen suorittaminen.

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

Tilauskoulutukset toisella asteella yleisesti tarjoavat keinon vastata nopeasti työelämän osaamistarpeisiin ja mahdollistavat koulutuksen kohdentamisen erityisiin väestöryhmiin tai alueisiin. Niitä voidaan hyödyntää tehokkaasti myös kansainvälisessä rekrytoinnissa ja työvoiman saatavuuden tukemisessa.

Suomen opinto-ohjaajat ry pitää tärkeänä, että tilauskoulutukset ovat rakenteellisesti ja sisällöllisesti linjassa tutkintotavoitteisen koulutuksen kanssa. Opiskelijoilla tulee olla oikeus jatkaa opintojaan tutkintoon saakka sekä mahdollisuus siirtyä joustavasti jatkokoulutukseen. Ohjauksen tehtävänä on varmistaa, että opiskelija ymmärtää koulutuksen tavoitteet, etenemismahdollisuudet ja urapolut.

Tilauskoulutusten ei tule heikentää varsinaisten tutkintokoulutuksen saatavuutta tai resursointia. Ohjauspalveluiden tulee kattaa myös tilauskoulutuksessa olevat opiskelijat, jotta heidän opintonsa ja urasuunnittelunsa voivat toteutua kestävällä tavalla. Tilauskoulutusten laatua on seurattava kansallisesti. On myös pohdittava, onko tilauskoulutusten opiskelijoilla oikeus opiskeluhuollon palveluihin esim. erityisopettajan antamaan tukeen tarvittaessa.

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

Tilauskoulutukset toisella asteella yleisesti tarjoavat keinon vastata nopeasti työelämän osaamistarpeisiin ja mahdollistavat koulutuksen kohdentamisen erityisiin väestöryhmiin tai alueisiin. Niitä voidaan hyödyntää tehokkaasti myös kansainvälisessä rekrytoinnissa ja työvoiman saatavuuden tukemisessa.

Suomen opinto-ohjaajat ry pitää tärkeänä, että tilauskoulutukset ovat rakenteellisesti ja sisällöllisesti linjassa tutkintotavoitteisen koulutuksen kanssa. Opiskelijoilla tulee olla oikeus jatkaa opintojaan

tutkintoon saakka sekä mahdollisuus siirtyä joustavasti jatkokoulutukseen. Ohjauksen tehtävänä on varmistaa, että opiskelija ymmärtää koulutuksen tavoitteet, etenemismahdollisuudet ja urapolut.

Tilauuskoulutusten ei tule heikentää varsinaisten tutkintokoulutuksen saatavuutta tai resursointia. Ohjauspalveluiden tulee kattaa myös tilauuskoulutuksessa olevat opiskelijat, jotta heidän opintonsa ja urasuunnittelunsa voivat toteutua kestäväällä tavalla. Tilauuskoulutusten laatua on seurattava kansallisesti. On myös pohdittava, onko tilauuskoulutusten opiskelijoilla oikeus opiskeluhuollon palveluihin esim. erityisopettajan antamaan tukeen tarvittaessa.

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

Lukuvuosimaksujen käyttöönottoa EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tuleville opiskelijoille toisella asteella voidaan pitää perusteltuna ja tasapuolisena suhteessa korkeakoulutukseen. Maksullisuus luo edellytyksiä laadukkaan opetuksen ja ohjauksen järjestämiselle, kunhan samalla tarjotaan riittävät tukirakenteet, kuten apurahat ja selkeä tiedotus opiskelijalle. Kansainväliset opiskelijat tarvitsevat ohjausta koulutuksen rakenteen, käytäntöjen ja jatko-opintomahdollisuuksien ymmärtämisessä. Koulutuksen aikana opiskelijalla tulee olla oikeus opinto-ohjaukseen.

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

Lukuvuosimaksujen käyttöönottoa EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tuleville opiskelijoille toisella asteella voidaan pitää perusteltuna ja tasapuolisena suhteessa korkeakoulutukseen. Maksullisuus luo edellytyksiä laadukkaan opetuksen ja ohjauksen järjestämiselle, kunhan samalla tarjotaan riittävät tukirakenteet, kuten apurahat ja selkeä tiedotus opiskelijalle. Kansainväliset opiskelijat tarvitsevat ohjausta koulutuksen rakenteen, käytäntöjen ja jatko-opintomahdollisuuksien ymmärtämisessä. Koulutuksen aikana opiskelijalla tulee olla oikeus opinto-ohjaukseen.

Lausuntonne koskien rahoituslain muutoksia

Rahoituslain uudistukset, jotka painottavat koulutuksen läpäisyä ja tehokkuutta, lisäävät painetta myös opinto-ohjaukselle. On tärkeää varmistaa, että ohjausresurssit ovat riittävät ja että opiskelijoita ei jätetä yksin lisääntyvien suorituspainoiden keskellä. Ohjauksen tehtävänä on auttaa opiskelijaa suunnittelemaan realistinen ja joustava opintopolku, joka ottaa huomioon sekä tavoitteet että mahdolliset esteet. Vaadittavasta osaamisen tasosta ja laadusta tulee pitää kiinni entistä lujemmin.

Rahoitusmallien muutosten yhteydessä tarvitaan selkeitä rakenteita yksilöllisten polkujen tukemiseksi ja keskeytysten ehkäisemiseksi.

Lausuntonne koskien oppivelvollisuuslakiin ehdotettavaa muutosta

-

Lausuntonne koskien tiedonvaihto-oikeuksia

Kansainväliset opiskelijat, jotka suorittavat toisen asteen tutkinnon Suomessa, muodostavat potentiaalisen ryhmän työperäiseen maahanmuuttoon. Heidän integroitumisensa yhteiskuntaan alkaa koulutuksen aikana, ja opinto-ohjauksen rooli tässä prosessissa on keskeinen. Opiskelijoille tulee tarjota opinto-ohjausta, joka tukee sekä opintojen loppuun saattamista että työelämään tai jatko-opintoihin siirtymistä. Kotoutumista tukevat toimet, kuten työelämätaidot, kielitaito ja yhteiskuntatietous, tulee sisällyttää ohjausprosessiin. Näin vahvistetaan opiskelijan kiinnittymistä Suomeen ja ehkäistään koulutettujen nuorten maastamuuttoa.

Suomen opinto-ohjaajat ry pitää tärkeänä, että ajantasainen ja sujuva tietojenvaihto koulutuksen järjestäjien ja Maahanmuuttoviraston välillä on keskeistä, jotta opiskelijan oleskelulupa ja opiskeluoikeus voidaan sovittaa yhteen. Puutteellinen tiedonkulku voi vaarantaa opiskelijan aseman ja aiheuttaa keskeytyksiä, epävarmuutta ja hallinnollisia ongelmia.

Opinto-ohjaajat tarvitsevat tuekseen luotettavaa tietoa opiskelijan lupa-asemasta ja opiskeluoikeuden tilasta. Myös koulutuksen järjestäjillä tulee olla selkeä velvollisuus ilmoittaa opintojen keskeytymisestä tai opiskeluoikeuden päättymisestä. Tietoturvallinen ja rakenteellisesti selkeä yhteistyömalli parantaa oikeusturvaa, sujuvoittaa viranomaisyhteistyötä ja mahdollistaa yksilöllisen ohjauksen ajantasaisesti.

Opinto-ohjaajat toimivat tiedonvälittäjänä ja ohjaavat opiskelijaa hahmottamaan omia mahdollisuuksiaan kansainvälisessä koulutuskentässä. Rinnastettavuus tukee myös sitä, että opiskelijat voivat hyödyntää koulutuksensa täysimääräisesti esimerkiksi työperusteisessa maahanmuutossa tai jatko-opinnoissa muissa EU-maissa.

Suomen opinto-ohjaajat ry esittää, että tietojenvaihto tapahtuu Opintopalvelu-järjestelmän kautta. Ei ole kustannustehokasta rakentaa uutta järjestelmää, vaan rakentaa tietojenvaihtokanava osaksi Opintopolkua.

Lindqvist Paula
Suomen opinto-ohjaajat ry